

Tä sau vä hä chäa bän đä bauxite ä Hungary bä vä vào thäng tuän thäng 10/2010, gây nhäng tän thät vä cä nhän mäng, vät chät län mä träng,

càng lúc càng có nhiäu täng näi vang lên täi Viät Nam, yäu cäu chính quyän xem xét läi kä hoäch khai thác bauxite đang đäng cä thäc hiän trên vùng Tây Nguyên.

Công nhân làm việc äi mä khai thác bauxite Tân Rai (Reuters)

Mät bän kiän nghä yäu cäu täm đänh chä đä án bauxite Tây Nguyên cho đän hät ngày hôm qua 24/10 đã đäng cäg n 2000 ngängäi ký tên, trong đó có rät nhiäu tên tuäi trong các länh väc chính trä, khoa häc, kinh tä, cùng väi nhiäu sĩ quan cao cäp cũng nhängäi dän bänh thäng.

Trên báo chí Viät Nam, không ngày nào không có bài viät cänh báo chính quyän vä hiäm häa täm tàng đäi väi đät näng.

Chä cän nhìn qua mät sä bài viät là đäc giä thäy ngay là công luän đang hät säc lo âu träc mät

vi n nh đáng ng i. Trong bài vi t đ c báo trên m ng Tu n Vi tnamnet công b vào hôm nay, Ti n sĩ Tô Văn Tr ng, nguyên Vi n tr ng Vi n Quy ho ch Th y l i mi n Nam, đã tóm l c m i quan ng i chung khi cho bi t là "Qua tính toán c a chúng tôi, đ án bô-xít Tây Nguyên v a l n ng, v a gây ô nhi m đ n môi tr ng c tr c m t và lâu dài".

Th m chí, cũng trên t Tu n Vietnamnet, Ti n sĩ Nguy n Thành S n, Giám đ c Công ty Năng l ng sông H ng, thu c t p đoàn TKV - ch đ u t đ án bauxite Tây Nguyên cũng th m đ nh : « Sau hai năm tri n khai thí đi m, m c dù ch a xong 100% nh ng, r t may, trong quá trình thí đi m chúng ta đã có đ thông tin đ đ a ra k t lu n, v i 2 lý do nên đ ng thí đi m đ đóng c a đ án ».

Lý do th nh t, theo ông S n, đó là vì : « Công ngh th i b n đ c a các đ án trên Tây Nguyên là công ngh "t", l c h u, có nguy c cao gi ng hoàn toàn nh c a Hungary ». Bên c nh đó, đ án bauxite Tây Nguyên, theo ông S n, cũng hàm ch a r t nhi u r i ro v kinh t do đó không nên t p t c.

Trên báo Tu i Tr , ông Nguy n Văn Ban, nguyên tr ng ban đ án nhôm c a T ng công ty Khoáng s n Vi t Nam thu c T p đoàn TKV, cũng khuy n cáo chính quy n là nên đ ng đ án bauxite Tây Nguyên n u y u t an toàn không đ c b o đ m.

Theo ông : « Không ai có th l ng tr c đ c nh ng n i xây đ ng h ch a b n đ đó có x y ra nh ng tr n m a l ã l n làm v h không. Có th khi thi t k chúng ta đ a vào tài li u khí t ng th y v n hàng trăm năm đ tính nh ng v i s bi n đ i khí h u, thiên tai x y ra đ t bi n và ghê m nh hi n nay, v i c thi t k các h ch a b n đ c n ph i xem xét h t s c k l ng, ph i l y nh ng h s an toàn cao h n r t nhi u, k c h s đ tính cho nh ng đ t bi n x y ra đ i v i th i ti t. »

Nhi u nguy c ti m tàng, ít l i ích kinh t

Nhìn chung, gi i chuyên gia đ u nh t trí kê u g i đình ch đ án khai thác bauxite, vì nguy c ti m tàng r t l n, trong lúc l i ích kinh t ch ng bao nhiêu. Tr l i ph ng v n c a báo Vnexpress ngày hôm nay, Giáo s Đ ng Hùng Võ, nguyên Th tr ng B Tài nguyên Môi tr ng, m t ng i đã ký tên vào b n ki n ngh , phân tích : « Không có bô xít, Vi t Nam không nghèo đi. S n xu t ra alumina v i kh i l ng m t vài tri u t n m t năm là quá nh so v i so v i th tr ng

trên thế giới. Và hiện nay, nhôm cũng là một thế vật liệu rẻ chứ không quá đắt. Nó không phải là khoáng sản có giá trị tăng cao ».

Phấn đấu công cuộc đang đẩy giới chủ tư bản khai thác bauxite vào thế thế. Theo báo Thanh Niên, ông Phạm Khôi Nguyên bộ trưởng Bộ Tài nguyên – Môi trường Việt Nam đã tuyên bố trấn an, cho rằng « Bauxite ở Việt Nam, về lý thuyết là an toàn ». Ông Nguyễn Thanh Liêm, đồng kim Trưởng ban Nhôm – bauxite, thuộc Tập đoàn TKV còn dám xác định là chủ có đồng đồng làm về đồng chủ bauxite trên Tây Nguyên.

Tuy nhiên, trước mắt quan ngại trong công cuộc càng lúc càng mạnh, theo báo chí trong nước, chính quyền Việt Nam, qua lời ông Nguyễn Xuân Phúc, Chủ nhiệm Văn phòng Chính phủ đã cho biết là Chính phủ đang lắng nghe các góp ý về bauxite. Phát biểu với báo Tuổi Trẻ vào hôm nay, ông Lê Đình Quang, trưởng Bộ Công thương kiêm chủ tịch Hội đồng Quản trị Tập đoàn TKV, cũng xác định rằng chủ chủ chính phủ ra lệnh là họ sẽ đồng ngay đồng án.

Đề hiểu rõ hơn về mặt bức xúc của dư luận trong nước, và để biết là mức độ nguy hiểm tiềm tàng của việc khai thác bauxite trên Tây Nguyên, RFI đã phỏng vấn ông Nguyễn Đức Hiệp, chuyên gia nghiên cứu về môi trường tại Úc, nước đồng đồng thế giới hiện nay trong lĩnh vực khai thác quặng nhôm.

1/ Mặt quan ngại hàng đầu trong khai thác bauxite Tây Nguyên : hệ chủ bùn đỏ

Hiện nay chính phủ vẫn tiếp tục khai triển hai nhà máy Tân Rai và Nhân Cơ. Nhà máy Tân Rai hầu như sắp xong, dự kiến sẽ hoạt động vào tháng 11 này, nhưng vì kỹ thuật không bao giờ đúng nên dự định sẽ vận hành vào tháng 3 hoặc tháng 4 năm 2011. Quan tâm hàng đầu của môi giới hiện là cái hệ chủ bùn đỏ.

Bùn đỏ là chất thải của quá trình luyện alumina, có rất nhiều chất kiềm (chất soude). Hiện nay, hệ bùn đỏ nằm ở giữa thung lũng. So với hệ chủ bên Hungary thì cái hệ này nói chung chủ chủ hơn. Tuy nhiên, giữa hai cái hệ ở Hungary và ở Tây Nguyên Việt Nam, tình thế rất khác nhau. Hệ ở Tây Nguyên nằm trên một địa điểm rất cao.

Thêm nữa, vũ lßng ở Tây Nguyên rất khác với ở Hungary. Hß chßa bùn đỏ nằm trong thung lũng, nhßng đßợc chia thành nhiáu khoang chßa và không thể đổ tất cả bùn đỏ vào cùng một lúc, nên phải chia ra nhiáu khoang.

Hai vấn đề quan trọng đặt ra là bùn đỏ có thể đổ vào lòng đất để đi vào nßớc ngầm hay không ? Thß nữa là vũ lßng ở Tây Nguyên rất cao, cho nên có thể làm trào cái hß bùn đỏ. Vì vậy, nếu xét với khả năng giải quyết hai cái hß ở Hungary và ở Tây Nguyên, tôi nghĩ là hß ở Tây Nguyên hàm chứa nguy cơ có thể là cao hơn, tại vì có thể thấm xuống ngầm chß nßớc ngầm.

Vß vấn đề thời tiết, hiện nay bùn đỏ Việt Nam sẽ được xử lý theo công nghệ gọi là « đất », chßt soude sẽ nằm ở dưới đáy hồ rất nhiều. Mục đích là có thể có thể đổ đất sét rất dễ dàng cách ly, cũng thêm với các lớp che chắn, thời tiết kinh nghiệm ở nhiều nước, như là ở Úc, cho thấy là sau một quá trình lâu dài thì chßt soude vẫn có thể có phần phân hủy hóa học với đất, cho nên vẫn có thể thoát ra được.

Tại Úc bây giờ, người ta đã bỏ công nghệ « đất » rồi vì thấy là trong thực tế, chßt bùn đỏ vẫn ngấm vào nßớc ngầm sau khi hß chứa nằm đó khoảng 20 năm.

Vß vấn đề lßng mưa, ở ngay Tây Nguyên, nơi có hß Tân Rai, vũ lßng mưa rất cao, cho nên lúc mùa mưa, khả năng tràn hồ bùn đỏ cao hơn là ở bên Hungary. Vì vậy mà với môi trường, vẫn đề giải quyết bùn đỏ ở Việt Nam, ở Tây Nguyên là một điểm rất quan trọng.

2/ Bùn đỏ trên Tây Nguyên rất nguy hiểm vì đe dọa vùng lưu vực sông Đßng Nai rất đông dân

Vấn đề bùn đỏ khi thoát ra được ở trên Tây Nguyên sẽ có hß quß lßn hơn là ở Hungary : tại vì nằm bên trên lưu vực sông Đßng Nai, và ở dưới vùng hồ lưu đó thì dân số rất đông, từ TP HCM xuống đến Cần Giß, hoặc là từ Biên Hòa trở xuống... Rất đông dân cho nên ảnh hưởng rất mạnh, cao hơn là Hungary.

Thêm nữa là theo những khả năng như tôi biết là ở bên Úc này, tất cả các nhà máy luyện aluminium đều rất gần biển, và gần những nơi khô ráo và có nhiều điện. Nếu có xảy ra sự cố thì

Đề án bauxite trên Tây Nguyên : quĩ bom nĩ chĩ m

Tác Giả: Trĩ ng Nghĩa / RFI

Thứ Ba, 26 Tháng 10 Năm 2010 08:20

ngũĩ ta cũ thĩ thĩ i ra nũũ c biũ n, tai hoũ môi trũũ ng sũ giũ m đi. Và thũ hai nũ a là gũ n biũ n thì đũ chuyên chũ và đũ xuũ t khũ u, cũn làm nhũ ỹ Tây Nguyên Viũ t Nam thì vũ n đũ là giá thành bauxite rũ t cao.

3/ Bauxite Tây Nguyên : mũ t đũ án phi kinh tũ

Công nghũ sũ n xuũ t alumina ỹ Viũ t Nam lũ i là cũ a Trung Quũ c, sũ dùng điũ n rũ t nhiũ u, sũ c tiêu dùng điũ n rũ t cao so vũ i công nghũ cũ a nhũ ng nũũ c khác, làm cho giá thành alumina ỹ Viũ t Nam rũ t cao so vũ i giá ỹ chũ khác, khó cũ thũ cũ nh tranh. Vì vũ y nũ u sũ n xuũ t alumina ỹ Tây Nguyên, ngoài vũ n đũ chuyên chũ tũ Tây Nguyên xuũ ng giá rũ t cao, và công nghũ không tũ t vũ vũ n đũ môi trũũ ng và không cũ hiũ u nũ ng, vũ i cũ giá thành cao đũ alumina cũ a Viũ t Nam sũ không bán đũũ c cho ai hũ t ngoài viũ c bán cho Trung Quũ c.

Rũ ràng là cũ đũ án bauxite Tây Nguyên hoàn cũn không cũ lũ i vũ kinh tũ. Thũ nhũ t là nó xa bũ biũ n. Cho cũn di chuyũ n hàng, di chuyũ n alumina sau khi luyũ n xong xuũ ng cũ ng rũ t xa xũ i, mà thêm nũ a là nũ u mà cũ cũ đũũ ng sũ t hoũ c là đũũ ng bũ cũ xũ y xong thì viũ c chuyên chũ đũ dũng hũ n, nhũ ng mà hiũ n nay cũ sũ hũ tũ ng này hoàn cũn chũ cũ cũ, vũ n chũ cũ cũ cũ đũ án cũ thũ t sũ hoàn thành, mũ đũũ c đũũ ng tũ Tây Nguyên đi xuũ ng cũ ng Kẽ Gà.

Tũi không hiũ u là khi nhũ máy Tân Rai hoũ t đũũ ng thì vũ n đũ chuyũ n alumina luyũ n đũũ c xuũ ng cũ ng nhũ thũ cũn. Tũi nghĩ là chũ riẽng trẽn vũ n đũ kinh tũ, đũ án bauxite Tây Nguyên cũ rũ t vũ lý vì chũ cũ cũ sũ hũ tũ ng mà cũ cũ thi hành cũ đũ án đũ ỹ trẽn Tây Nguyên rũ i.

Đũũ ng vũ mũ t kinh tũ thì rũ ràng là đũ án cũ thũ lũ, không cũ lũ i bao nhiũ, mà tác hũ i môi trũũ ng rũ t lũ n, cho cũn tũi nghĩ là tũ t nhũ t Viũ t Nam cũn ngũ ng ngay cũ đũ án khai thác bauxite ỹ Tây Nguyên.

4/ Khũ năng hoàn thũ : mũ t ỹ o vũ ng

Tũi không nghĩ là khũ năng hoàn thũ thũ c hiũ n đũũ c. Ngũũ i ta nũ nhũ vũ y thũ i, chũ sũ hoàn thũ không thũ cũn mà hoàn thũ hũ t đũũ c. Tũi vì khi cũ cũ đũ đi mũ t sũ lũũ ng đũ t, và cũ khai thác bauxite rũ i thì lũ y đũ t ỹ đũu mà hoàn thũ hoàn cũn trũ lũ i.

Đó là trong tr ng h p ta l y đ t ch khác mang đ n đ hoàn th , nh ng mà t t c nh ng đ án mà tôi bi t đ c ngay n c Úc này, thì không bao gi có th hoàn th đ c hoàn toàn. Mà th t s h u nh là không có ch nào có đ c k ho ch hoàn th t t đ p c . Cho nên, m c d u là h nói đ n vi c hoàn th nh ng không ai tin r ng có th hoàn th y nguyên đ c.

5/ Trung Qu c ch tr ng xu t kh u ô nhi m sang n c khác

Đây là chính sách c a Trung Qu c t c m y năm nay r i. Không riêng gì trong vi c khai thác bauxite mà trong m i đ a h t khai thác h m m . Bây gi ngay c than n a, Trung Qu c cũng không còn mu n làm nh ng cái m gây tác h i môi tr ng r t l n, mà h ch tr ng mua th ng s n ph m t n c ngoài.

Trong lãnh v c bauxite, n u h s n xu t trong n c thì cũng b h qu môi tr ng. Bauxite thì cũng không có hi u qu kinh t cao so v i nh ng n c khác. T i các qu c gia khác, công ngh cao h n và năng su t r t t t, giá thành bauxite l i r t th p, do đó Trung Qu c đã chuy n h ng, thay vì t khai thác làm n c h ph i gánh ch u tác h i môi tr ng r t l n, thì h nh p alumina t n c ngoài, nh t là nh ng n c có công ngh cao nh Úc hay là M .

Còn nh ng cái công ngh cũ c a h , h cho xu t kh u nh ng thú đó qua nh ng n c mà lu t v môi tr ng r t l ng l o, thí d nh là Vi t Nam, hay Indonesia ho c là nh ng n c có quy trình đánh giá môi tr ng r t y u. Đó là k ho ch mà Trung Qu c đã ti n hành t nhi u năm nay r i.

6/ Trung Qu c xu t kh u công ngh cũ qua Vi t Nam

Đúng v y, công ngh c a Trung Qu c là công ngh cũ, nh t là v n đ luy n alumina. Quá trình luy n bauxite ra nhôm nó có hai công đ n : th nh t là luy n alumina, r i t alumina m i luy n nhôm. Luy n nhôm c n đ i n r t nhi u. Vi t Nam hi n nay ch có luy n alumina mà thôi. Công ngh hi n nay Vi t Nam dùng đ luy n alumina là c a Trung Qu c, đó là công ngh cũ.

Công ngh x lý ch t th i cũng là công ngh cũ, t c là công ngh « t » đ x lý bùn đ thay vì công ngh khô. Công ngh khô cho phép gi m n ng đ c a soude và hoàn l i ch t soude

nhieu hơn là công nghệ tốt. Thêm nữa là trong quá trình luyện alumina, công nghệ cao dùng điện rồi có hiệu quả, cho nên giá thành nó sẽ rất thấp, còn công nghệ cũ hiện nay dùng điện hiệu quả thấp, cho nên giá thành rất cao

7/ Bài học kinh nghiệm từ Hungary : phải làm rõ tình huống xử lý như thế

Vấn đề quan trọng nhất của Việt Nam là chưa xác định được là nổ hay ra sao về môi trường thì tại hiện tại là bao nhiêu. Khi khi sẽ bắt đầu công trình nào, ngay từ lúc nào cũng phải đánh giá tác hại khi xảy ra trường hợp xử lý như thế. Ở Việt Nam, hiện nay không có một cái đánh giá nào như vậy.

Đó là vấn đề mà tôi nghĩ là bài học lớn nhất mình có thể học được. Không bao giờ chúng ta nói rằng là khó có thể xảy ra sao. Vấn đề không phải khó xảy ra hay không, mà là nổ có xảy ra thì tác hại sẽ như thế nào. Hiện nay chưa có một công trình nghiên cứu rõ ràng, để xem tác hại đến đâu khi xảy ra sao. Vấn đề hiện tại của vấn đề bùng nổ ở Hungary là bài học mà chúng ta phải quan tâm.

Ngoài vấn đề kinh tế và môi trường còn có vấn đề xã hội, vấn đề quốc phòng nữa. Cho nên nếu nhìn vấn đề tổng thể, đề án Tây Nguyên là một đề án hoàn toàn không nên làm, một đề án điên rồ mà theo ý kiến của tôi, chúng ta nên ngay từ trách nhiệm có thể không nghe được tiếng nói của bao nhiêu người và nhà khoa học đã lên tiếng. Quốc hội Việt Nam đã nêu lên vấn đề này nhưng không thể nào quy định được nếu không có quy định thì cấp lãnh đạo cao nhất.

8/ Bauxite Tây Nguyên là một quặng bom nổ chòm có thể bùng nổ bất cứ lúc nào

Nhà máy Tân Rai, và sau này là nhà máy Nhân Cơ, nếu đi vào hoạt động sẽ là cái chết cho bùng nổ nổ đó coi như là sự thật. Không bao giờ mình có thể chắc chắn rằng không bao giờ xảy ra sao. Cho nên cái tác hại từ hiện tại quặng xử lý như thế của bao giờ được nghiên cứu hoặc là tiên đoán ra sao trong cái đề án này.

Theo tôi, đây là một điều từ trách nhiệm lớn vì ta không thể không nghe được tiếng nói của không thể xảy ra. Khi thi hành một đề án, ta phải luôn luôn đặt câu hỏi là nổ hay xảy ra tình hình xử lý như thế thì tác

Đ án bauxite trên Tây Nguyên : qu bom n ch m

Tác Giả: Tr ng Nghĩa / RFI

Thứ Ba, 26 Tháng 10 Năm 2010 08:20

h i s ra sao. Đó chính là câu h i mà b t c n i nào khác, ng i ta đ u đ t ra tr c khi th c hi n m t đ án, tr c khi ti p t c công trình. Nh ng Vi t Nam đã không làm nh v y. Cho nên tôi nghĩ là vi c thành l p hai nhà máy luy n bauxite ở Tây Nguyên hi n nay m t quy t đ nh r t sai l m.